



ÅRSRAPPORT 2024/2025

Studentombudet

Maija Heinilä
fagskoleombud@usn.no

Innhold

Forord	2
Mandat for Studentombud	3
Nasjonalt Studentombud fra høsten 2025.....	3
Samarbeid og arbeidsbelastning	3
Deltagelse i faglige fora	3
Høringer	4
Forebyggende arbeid for studentenes rettsikkerhet	4
Kurs om forvaltningsloven	4
Universell utforming og tilrettelegging	4
Kompetansedeling om fusk	5
Digitalt kurs om fuskeprosessen	5
Kurs om Læringsmiljøutvalget (LMU)	5
Veiledning	5
Fusk	5
Tillatte hjelpemidler	6
KI fusk i gruppeoppgave	6
Tanker om tilrettelegging	7
Opptak av undervisning	7
Studenter med omsorg for mindreårige barn som «særskilt behov»	8
Når tilrettelegging går utover de faglige krav	8
Fleksibilitet vs. kaos	9
Å søke innpass til bachelorstudier ved universiteter og høyskoler.....	9
Læringsmiljø - hva er det?	10
Læringsmiljøutvalg?	10
Skikkethetsvurdering.....	11
«Grovt forstyrrende atferd» – vs. varsling	13
Studiekvalitet	14
Rot i Canvas, mange vikarer, feil pensum og uforutsigbar studiehverdag	14
Forfalsking av dokumenter	14

Forord

Denne rapporten gir en aktivitetsoversikt for Studentombudet i 2024 og deler av 2025, og inneholder også noen generelle refleksjoner og anbefalinger om studentenes rettigheter. Årsrapporten er den 5. i rekken – og de fire eldre rapporter er lagt ut på: <https://www.usn.no/studentombud-for-fagskolene/> under lenken relevante lenker.

Studentombudets arbeidsområde omfatter 8 fagskoler: fagskolene i Viken, Oslo, Vestfold & Telemark og Innlandet, samt Norsk hestesenter, Norsk fagskole for lokomotivførere, Norges grønne fagskole - Veia og Fagskolen aldring og helse. Disse fagskolene har ca. 7000 aktive fagskolestudenter.

Rapporten er skrevet i rollen som Studentombud hjemlet i fagskoleloven § 14 a men i resten av rapporten skrives med personlig pronomen for å unngå å repetere ordet «Studentombud».

Nå som perioden min som Studentombud går mot slutten må jeg si at det har vært utrolig fint å være med i en tidsepoke hvor «alle kurvene pekte oppover». Fagskolesektoren har prosesser som går kjapt, det finnes korte beslutningsveier og med masse innovasjon og endringsvilje. Slik sett har min tid i fagskolesektoren vært forfriskende og meningsfull tid hvor jeg ser mange endringer innen kort tid.

Jeg har alltid blitt mottatt godt blant de ansatte og mine tanker og anbefalinger har hatt stor gjennomslagskraft, selv om fagskolene ikke er forpliktet til å ta hensyn til mine anbefalinger.

Jeg kommer til å savne det gode samarbeidet med fagskolene «mine» og sektoren med sine interessenter. Mitt samarbeid med ombudsnettverket og spesielt min kollega Åse Hestvik Larsen, har gitt både inspirasjon, motivasjon og fine prosjekter.

Det var utrolig fint å kunne avslutte min karriere med en jobb hvor jeg kunne bruke hele meg, hele min erfaring fra alle segmenter av administrasjon av studier, og møte så mange fine og mangefasetterte studenter og ansatte.

Rapporten gjelder tidsrommet 01.01.2024-24.04.2025. Alle fotoer i denne rapporten er tatt av Maija Heinilä & Åse Hestvik Larsen.

Med vennlig hilsen,

Hilsen, Maija



Mandat for Studentombud

Studentombudet er en uavhengig bistandsperson som gir studentene råd og hjelp i saker knyttet til deres studiesituasjon. Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke. Studentombudet har taushetsplikt jf. forvaltningsloven §13 til 13 e. Studentombudets rolle er å påse at sakene får en forsvarlig og korrekt behandling og at studentenes rettigheter blir ivaretatt. I og med at sakene i seg selv ikke fyller min 30 % stilling, har jeg også identifisert behov og laget fora for kompetanseheving i form av webinarer og kurs gjennom alle disse årene.

Nasjonalt Studentombud fra høsten 2025

Fagskoleloven ble endret i mai 2024 for å kvalitetssikre studentombudsvirket. Det blir et Nasjonalt Studentombudskontor som dekker hele landet. Statsråden har besluttet at det blir to stillinger, og disse begge blir plassert i Tromsø. Troms, Finnmark og Nordland har ca. 1735 fagskolestudenter etter DBHs statistikk for 2024, mens resten av landet har ca. 27465 studenter.

Samarbeid og arbeidsbelastning

Ombudsvirket for fagskolestudentene knyttet til Sør-samarbeidet utgjør 30 % av et årsverk og favner ca. 7000 fagskolestudenter. Det er fortsatt en god balanse mellom stillingsressurser og arbeidsoppgaver gjennom året. Jeg har sørget for å jobbe delvis gjennom ferier for å være sikker på en god dekning av tjenesten uten å måtte bruke vikarer. Sakene har blitt besvart innen to dager – noen saker krever arbeidsinnsats fra noen uker til flere år (skikkethet/fusk/forfalsking av dokumenter/problemer med læringsmiljøet eller studiekvalitet), men de fleste blir løst enten der og da, eller etter et møte med fagskolen.

Studentombudet deltar i nasjonalt nettverk for Studentombud hvor de aller fleste kollegaer jobber i høyere utdanning. Vi har møter flere ganger månedlig. Samarbeidet med NOKUT, HK Dir, Universell, HØY, ONF, Universell samt mine juristkolleger ved USN har vært uvurderlig da ikke alt i lovene/forskriftene/forarbeidene har vært like tydelig.

Jeg vil spesielt rette en stor takk til to av mine juristkollegaer ved USN: Ann Marit Roterud (også nestleder i Nasjonalt klagenemnd for HYU), og Catrine Schøne Brodwall som har holdt flere seminarer for oss, og delt raust de malene som Universitetet i Sørøst-Norge har utarbeidet i årenes løp.

Deltagelse i faglige fora

- ONF regionseminar 2024 og 2025
- Fagskolekonferansen 2024
- Styremøter HØY (2)
- Styremøte Fagskolerådet
- Verdensdag for mental helse – Fagskolen Oslo
- Semesterstart – fagskolen for lokomotivførere
- Ukentlige møter med kollega Åse Hestvik Larsen

Høringer

- Ny forskrift om opptak, gjennomføring av studier, eksamen og klageregler ved Fagskolen Oslo
- Lovendring: nasjonalt ombud
- Forslag til endringer i vedtektene for Studentstyret ved fagskolen i Viken
- Innspill til ONF mht. stortingsmeldingen

Forebyggende arbeid for studentenes rettsikkerhet

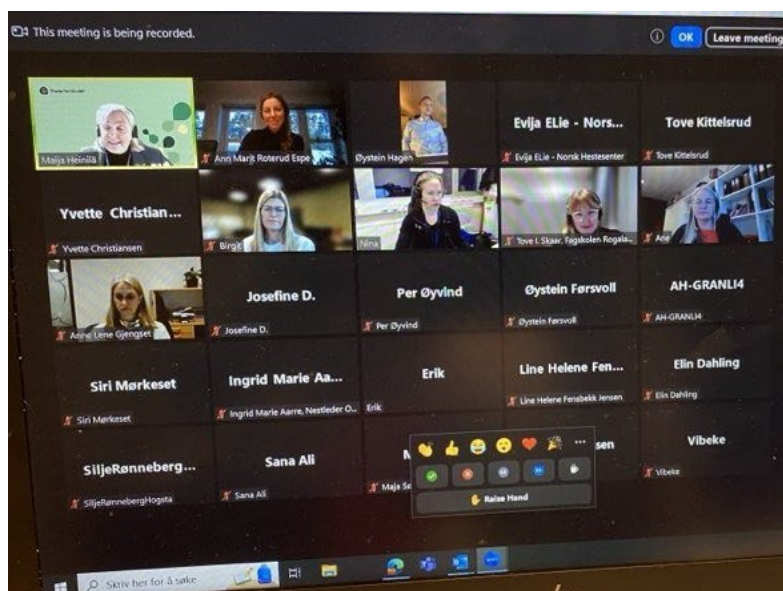
Jeg har arbeidet ved Universitetet i Sørøst-Norge i over 26 år i ulike kapasiteter. I UH sektoren har vi en utpreget delingskultur institusjoner imellom. I tillegg har administrasjon ved UH sektoren jevnlig nettverksmøter med andre i sektoren i samme fagområde for å diskutere felles problemstillinger.

Jeg har lagt merke til at slike nettverk ikke er så aktive i fagskolesektoren og derfor har jeg påtatt meg en koordinerende rolle for erfaringsdeling og kompetansehevende aktiviteter. Jeg mener at en god forvaltning av regelverk gir studentene trygghet og forutsigbarhet og derfor føles denne koordinerende rollen helt naturlig for meg i rollen som Studentombud.

Kurs om forvaltningsloven

Sammen med kollega Åse Hestvik Larsen, initierte og ledet vi et 3-timers nettkurs om forvaltningsloven i januar, 2024. Leder i nasjonal klagenemnd for høyere yrkesfaglig utdanning, advokat Øystein Hansen, og nestleder, jurist Ann Marit Roterud, holdt kurset, hvor alle fagskoler i Norge ble invitert til å delta. HKdir finansierte kurset. Alle fagskoler ble inviterte til å delta, og vi hadde ca. 130 deltagere. Både opptaket og presentasjon finnes her:

<https://www.usn.no/studentombud-for-fagskolene/>.



Universell utforming og tilrettelegging

Sammen med kollegaen min, Åse Hestvik Larsen, koordinerte vi en webinarrekke om universell utforming og tilrettelegging sammen med Universell/HKdir ved Lars Jørgensen og Dagfinn Rømen. Temaene for de fire webinarer denne gangen var:

1. Tilrettelegging for studenter med funksjonsnedsettelse
2. Målgrupper og tilretteleggingstiltak
3. Digitalisering og universell utforming av IKT
4. Hvordan rigger vi oss ved min fagskole?

Alle 19 fagskoler knyttet til Øst- og Midt-Nord-samarbeidet ble inviterte til å delta. Opptakene og presentasjonene finnes her: <https://www.usn.no/studentombud-for-fagskolene/>.

Kompetansedeling om fusk

Fagskolen i Vestfold og Telemark igangsatte et prosjekt for å lage en god rutine for fusk i 2024. Etter forespørsel fra Studentombudet, ledet utdanningsleder Rita Immerstein et webinar i september 2024 angående prosjektet hvor alle fagskoler tilknyttet Øst-samarbeid deltok på.

Digitalt kurs om fuskeprosessen

Jeg arrangerte et kurs om fusk ledet av jurist Catrine Schøne Brodwall ved Universitetet i Sørøst - Norge i november 2024 hvor alle fagskoler i Øst- og Midt-Nord-samarbeidet ble invitert til å delta. Det har jo vært et godt kjent ønske fra meg at fagskolene setter søkelys på korrekt behandling av situasjoner hvor fusk blir oppdaget. Studentene har rett til et vitnemål som verdipapir der man kan være sikker på at de som forsøker å fuske, blir tatt.

I forbindelse med kurset ble det delt rikelig med maler for ansatte som arbeider med fuskeprosessene. Opptaket og presentasjonen ligger her: <https://www.usn.no/studentombud-for-fagskolene/>

Kurs om Læringsmiljøutvalget (LMU)

Jeg initierte (og leder) et webinar med Universell/HK dir om Læringsmiljøutvalget i mai 2025 etter at fagskolemeldingen antydte dette kan bli krav for selvakkrediterende fagskoler. Alle fagskolene i Norge ble inviterte til å delta.

Veiledning

De fleste saker som kommer til meg omhandler om veiledning av regelverket, mulighetsrom innenfor regelverket, og om bruk av korrekte kommunikasjonskanaler og tjenesteveier. De fleste fagskoler har nå en «si fra» system på plass hvor «varslinger» om dårlig studiekvalitet eller læringsmiljø kan sendes. Det er bra!

Det er et viktig prinsipp at studenten skal selv eie saken sin. Vedkommende må ta valgene selv etter å ha blitt veiledet av valgmulighetene. Det virker som studentene har fått et riktig bilde av studentombudets rolle, og ikke blander denne med advokat, eller med en ankeinstans.

Det er mange henvendelser som kommer til meg som burde vært sent til fagskolen. Disse handler for eksempel om kommende eksamen, gyldig fravær, ønske om å si opp studieplassen sin med mer. Det kan virke som om flere studenter ikke har en grei oversikt over ansatte ved fagskolene?

Fusk

I løpet av mine fem år som Studentombud ved fagskolene, har jeg kun mottatt en håndfull saker om fusk, i kontrast til mine kollegaer i UH sektoren som bruker betydelig tid på veiledning av studenter som er tatt for fusk. Det skal sies at antall fuskesaker jeg blir involvert i, øker kraftig hvert år noe som jeg anser som en positiv utvikling.

For å kunne starte en fuskeprosess trenges det en lovhjemmel. Universitets- og høyskolerådet (UHR) har etterlyst mer enhetlige retningslinjer og derfor bestilt HKdir en utredning med anbefalinger. Den første delen av rapporten ble lagt fram og vedtatt ved UHR styremøtet i september. Del 1 inneholder anbefalinger om formulering om fusk i lokale forskrifter slik at dette blir så likt mulig ved alle institusjoner. Disse formuleringene kan med fordel brukes i fagskolenes lokale forskrifter. Det er viktig at fagskolene har en noenlunde samme forståelse av fusk, og sanksjoner knyttet til fusk. Jeg håper at fagskolene kan samordne praksisen etter hvert.

Det som regnes som fusk eller forsøk på fusk (hvis det er egnet til å gi en urettmessig fordel):

- Å handle i strid med gjeldende regler for den spesifikke eksamen
- Å bruke eller ha ulovlige hjelpemidler tilgjengelig under eksamen
- Å presentere andres arbeid som sitt eget uten tilstrekkelig kildehenvisning eller markering av sitat
- Å levere arbeid av praktisk eller kunstnerisk art som er laget av andre enn studenten(e) selv
- Å levere besvarelse som er utarbeidet av andre enn studenten(e) selv
- Ureglementert samarbeid mellom studenter eller grupper
- Fabrikkering eller forfalskning av data
- Urettmessig å ha skaffet seg adgang til eksamensoppgaven før eksamen starter

Hovedpunkter i rapporten (del 1):

1. Å unnlate å sitere seg selv i arbeid som ikke tidligere har gitt uttelling, anses ikke som juks
2. Å unnlate å sitere seg selv der man har brukt eget arbeid som tidligere har gitt uttelling fører ikke til utestengelse, men heller straffes med annullering av eksamenen/oppgaven.

Del 2 som leveres i løpet av 2025 kommer til å handle om KI, og enhetlige prosedyrer ved mistanke om juks.

Tillatte hjelpemidler

Det er viktig at studentene vet hva som anses som fusk, og hvilke hjelpemidler som er tillatte ved eksamen/innlevering av oppgave. Det er en god praksis å ha god informasjon om tillatte hjelpemidler i oppgavearken. Bruk av KI er utbredt blant studenter i høyere utdanning – hva er en tillatt bruk av KI (for eksempel språkvask, oppsummering, disposisjon) og hvordan man ikke skal bruke KI er viktig å være tydelig på også på oppgavearken.

KI fusk i gruppeoppgave

Gruppearbeid gir alltid mange saker til studentombudet. Det kan oppstå konflikter mellom deltagerne, gruppekontrakter blir ikke fulgt, studenter føler seg isolert og latterliggjort. Det har kommet flere saker hvor én av deltagerne i en gruppe er mistenkt for fusk med KI.

Studentombudet sendte alle sine fagskolekontakter et notat om problemstillinger knyttet til gruppearbeid utarbeidet av USN jurister. Der defineres gruppekontrakter som *forventningsavklaringer* og som ikke skal føre til at noen blir isolert, utelatt eller skjøvet ut fra gruppearbeidet. Jeg anbefaler at ordet gruppekontrakt erstattes med «forventningsavklaring» slik at dette – ved konflikter – ikke blir en juridisk problemstilling.

Notatet tok for seg viktigheten av at gruppen forstår at hele gruppen er ansvarlig for hele leveransen uansett arbeidsdeling innad. I UH sektoren er det vanlig at hele gruppen signerer en erklæring hvor det er gjort klart at hele gruppen er ansvarlig for oppgaven.

Spørsmålet jeg ønsker å løfte i årsrapporten er om det er rettferdig at studentene i gruppen kan pålegges et ansvar for å kunne vurdere om medstudentens tekst er KI-generert eller ikke. Slike vurderinger er jo ganske vanskelige også for sensorer som har mye mer erfaring og opplæring i KI fusk, samt tilgang på programvare som avdekker slik bruk. Det er også en kjensgjerning at studenter ofte leverer sin del av oppgaven tett mot fristene, og ikke bruker de fellesfilene hvor gruppen kunne ha fulgt med i prosessen. Jeg anbefaler at selv om hovedregelen må fortsatt være at gruppen er kollektivt ansvarlige for leveransen, skal gruppene gi en tydelig oversikt over hvem som har levert hva, og loggføre sin aktivitet nøye. Hvis dette er gjort grundig, kan fagskolen sanksjonere kun den studenten som har brukt ulovlige hjelpemidler uten at hele gruppen blir straffet i slike tilfeller.



Tanker om tilrettelegging

Generelt sett synes jeg at fagskolene har vært flinke til å vedta egnete og individuelle tilretteleggingstiltak for studenter som har søkt tilrettelegging for funksjonsnedsettelse eller har særskilte behov etter fsl § 15, femte ledd. Tilretteleggingen skal ikke gå utover faglige krav, eller være en uforholdsmessig byrde for institusjonen. Det er fortsatt problematisk at ønsker om tilrettelegging og dertil svar skjer *muntlig* uten bruk av egnede skjemaer.

Gis det avslag for egnet, individuell tilrettelegging grunnet kostnader, så skal det være vedlagt en kostnadskalkyle knyttet til i vedtaket. Det er viktig at vedtakene om tilrettelegging er godt begrunnet slik at studenten har en mulighet til å anke avgjørelsen. Jeg vil understreke at det må skrives et enkeltvedtak med begrunnelse når det gjelder tilrettelegging hver gang en student søker om tilrettelegging. Det er kun da en student - ved behov - har mulighet til å anke en beslutning.

Opptak av undervisning

Noe som er virkelig nødvendig for noen, og bra for alle, er at det tas opptak av undervisning og denne legges til læringsplattformen. Jeg har fått flere saker hvor foreleseren ikke ønsker å ta opptak av undervisningen, eller tillater privat opptak. Det er forståelig at en lærer kvier seg til å

eksponere sin undervisning eller blir bekymret for lavere undervisningskvalitet ved opptak. Studentenes egen aktivitet i undervisning kan også bli hemmet, særlig i begynnelsen. Det er mange lov hensyn å ta i slike vurderinger i opphavsrettslig, personvernrettslig og strafferettslig forstand. Man kan lese mer om disse hensyn blant annet her:

<https://www.uib.no/diguib/opphavsrett/96634/opptak-av-undervisning>

NTNU har skrevet om personvern og opptak av nettbasert undervisning her:

<https://i.ntnu.no/wiki/->

[/wiki/Norsk/personvern+i+opptak+av+nettbasert+undervisning+med+studenter](https://i.ntnu.no/wiki/Norsk/personvern+i+opptak+av+nettbasert+undervisning+med+studenter). I denne artikkelen fordypes det i tre viktige momenter som man bør følge:

1. Informere studentene om at det blir gjort opptak av undervisningen – og hvorfor.
2. Innhente samtykke hvis enkeltstudenter holder presentasjoner eller er i hovedfokus. Du trenger ikke samtykke fra studentene dersom det er deg som underviser som er hovedfokus i opptaket.
3. Lagre opptaket i godkjente system.

Videre sier NTNU i samme artikkel at «Det er hyggelig å se studentene man underviser, men studentene kan ha kamera slått av fordi de er redde for at andre studenter fotograferer eller filmer dem for så å spre dette i sosiale medier. Minn gjerne studentene på at det ikke er lov til å publisere bilder eller video av studenter eller foreleser uten at de har fått tillatelse til dette.»

Du kan lese mer om disse tre stegene her: <https://i.ntnu.no/wiki/->

[/wiki/Norsk/personvern+i+opptak+av+nettbasert+undervisning+med+studenter](https://i.ntnu.no/wiki/Norsk/personvern+i+opptak+av+nettbasert+undervisning+med+studenter)

Studenter med omsorg for mindreårige barn som «særskilt behov»

Studenter med omsorg for mindreårige barn kan be om gyldig fravær og andre tilretteleggingstiltak ved sykdom. Denne rettigheten gjelder ikke alle med mindreårige barn – søknadene må vurderes *særskilt og individuelt* utfra hver enkelt situasjon. Noen studenter er enslige foreldre og har få muligheter til avlastning. Noen har kronisk syke barn som trenger ekstra omsorg. Studenter kan oppleve akutte behov for å være hjemme med syke barn uten nettverk rundt seg. Jeg vil gjøre fagskolene oppmerksomme på plikten til å tilrettelegge i enkelte tilfeller når det gjelder obligatorisk oppmøte/eksamen/frister for innlevering. Friheten å designe studieplaner med obligatoriske aktiviteter må alltid følges med noe fleksibilitet i de tilfellene studenter har dokumenterte behov for fritak.

At tilrettelegging for studenter med særskilte behov omfatter omsorg for mindreårige barn er hevet over tvil. Prop. 89L omfatter fagskoleloven, og det er senere gjentatt i Prop. 126 L (2022-23) om UHL: «Med særskilte behov menes fysiske, psykososiale eller læringsmessige utfordringer av midlertidig karakter, slik som for eksempel et benbrudd, amming av barn eller omsorg for mindreårige barn.» og videre: «Med «særskilte behov» menes fysiske, psykososiale eller læringsmessige utfordringer av midlertidig karakter, slik som for eksempel et benbrudd, behov for å amme eller *omsorg for mindreårige barn*. For at institusjonen skal ha et særlig ansvar for tilrettelegging, er det imidlertid lagt til grunn at den midlertidige utfordringen må være av en vesentlig karakter»

Når tilrettelegging går utover de faglige krav

Jeg fikk en sak hvor en student ble mistenkt for fusk. Det viste seg i midlertidig at fagskolen hadde tilsynelatende tilrettelagt altfor mye for studenten slik at det gikk utover de faglige

kravene. Etter flere møter med studenten, og ved å overvære klagenemndas behandling av saken, innså jeg at saken ikke først og fremst dreide seg om fusk, men at fagmiljøet hadde «båret» studenten gjennom studiene ved å blant annet sende spørsmålene til muntlig høring i forkant og at ansatte hadde jobbet sammen med ham med oppgaver for å losje ham gjennom studiene. Studenten ble avhengig av ekstern hjelp med sine oppgaver.

Da det ble klart for faglæreren at studentens oppgave ble skrevet av en annen på studentens arbeidsplass, ble det fremmet en fuskesak mot studenten. Studentene i klassen ble muntlig fortalt at oppgaven skulle løses som om det skjedde på en arbeidsplass, og derfor syntes studenten at det var greit å få en annen til å hjelpe ham med oppgaveløsning. Det viste seg at studenten forsto ikke metoder eller annen viktig informasjon i oppgaven han hadde levert inn. Klagenemnda returnerte saken til fagskolen uten vedtak og ønsket mer utfyllende hjemler i den lokale forskriften for å kunne saksbehandle slike tilfeller.

Tilrettelegging skal ikke medføre reduksjon av de faglige kravene - alle med vitnemål må ha oppnådd læringsutbyttene knyttet til studieplanene.

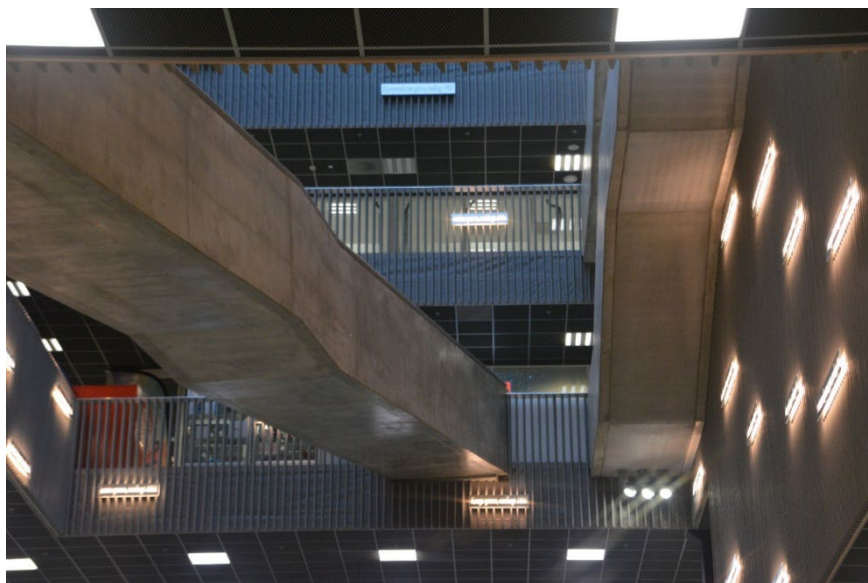
Fleksibilitet vs. kaos

I flere saker har jeg observert at studentene har blitt tilrettelagt og vist fleksibilitet utover det som forskriftene gir rom for. Det er gjerne disse studentene som opplever at fagskolen «burde» gi enda mer (flere muligheter for å ta eksamen etc.). Det føles godt å kunne vise fleksibilitet og godvilje for studentene utover frister med mer, men erfaringsmessig fører dette til en studentmasse som «forventer» det.

Studentombudet anbefaler en ganske så streng praksis der hvor studentene er godt informerte om sine rettigheter og plikter, for å unngå problemet med forventninger av forståelse der hvor studenten har forsømt sine plikter. Erfaringsmessig vet vi at studentene innordner seg til spillereglene raskt der de er tydelige, og konsekvensene for forsømmelse praktiseres. Studentene som tar kontakt med meg etter å ha blitt vist stor grad av «forståelse» og fleksibilitet tidligere, er de som også er mest skuffet når de møter en mer rigid fortolkning av regelverket. *Men det er mye omsorg i tydelighet.*

Å søke innpass til bachelorstudier ved universiteter og høyskoler

Dette er en gjenganger – fagskolestudenter har få rettigheter til å få innpasset emner tatt i fagskolen med mindre det finnes en avtale mellom spesifikke fagskoler og universiteter/høyskoler angående dette. Studentene forstår ikke at studiepoengene tatt ved en fagskole ikke nødvendigvis blir akseptert i UH sektoren. Om studentene får innpass eller fritak, avhenger veldig av individene ved fakultetene ved UH som vurderer emneplanene og læringsutbyttebegrivelsene til fagskolen. Som oftest blir det få eller ingen innpass/fritak. Mitt håp – som alltid – er at UH sektoren og fagskolesektoren jobber sammen for å gi mer forutsigbare og rettfærdige overganger for de fagskolestudenten som ønsker å studere videre ved UH sektoren eller omvendt.



Læringsmiljø - hva er det?

I fagskoleloven §15 om læringsmiljø understrekes det at: «Styret har det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med studentorganene, legge forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø. Styret skal innenfor sitt ansvarsområde arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering», jf. likestillings- og [diskrimineringsloven § 13](#).

I tilfeller der fagskolestudenter tar kontakt kan det være krevende å tolke hva som faktisk menes med et godt og inkluderende læringsmiljø. Hva er det egentlig som rommer dette begrepet? Handler det om å trives med sine medstudenter eller tenker vi også på faktorer som kvalitet i undervisning og vurdering?

Ser vi til universitets og høyskoleloven defineres læringsmiljøet som: «de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske og psykososiale helse. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold» (uhl §10-1 annet ledd).

Jeg ser at det med fordel kunne vært en like presis og konkret definering av hva som menes med læringsmiljø også i fagskoleloven, og integrere denne forståelsen når det jobbes med læringsmiljø i fagskolesektoren i så vel strategiarbeid som i førstelinja. Dette har jeg også spilt inn via høringsuttalelser knyttet til Stortingsmeldingen mars 2025.

Det er behov for å sette læringsmiljø i nettbaserte studier i fokus. Hva kan man gjøre for studenter som aldri møtes fysisk?

Læringsmiljøutvalg?

Vi kan lese i Fagskolemeldingen 2024/2025 at Kunnskapsdepartementet har i vilkår for institusjonsakkreditering foreslått krav om at fagskolene må ha et læringsmiljøutvalg (LMU) for å få institusjonsakkreditering. LMU er et lovpålagt utvalg i UH sektoren. Jeg har fungert som sekretær i et slikt utvalg og derfor har mange tanker om utvalgets effekt og de fallgruvne som finnes ved etablering av utvalget. Sammen med Universell, har jeg og Åse Larsen invitert alle

fagskoler i Norge til et webinar om erfaringer om LMU, med gode tips til en god struktur for utvalget.

Regjeringen vil styrke kravene til arbeid med læringsmiljø ved institusjonsakkrediterte fagskoler. Kunnskapsdepartementet har i høringsnotatet om vilkår for institusjonsakkreditering foreslått krav om at fagskolene må ha et læringsmiljøutvalg for å få institusjonsakkreditering.⁴⁵ Læringsmiljøutvalget skal bidra til at bestemmelsene om læringsmiljøet i fagskoleloven blir fulgt, og skal sikre studentenes medvirkning i prosesser som berører læringsmiljøet. Læringsmiljøutvalget skal delta i planleggingen av tiltak som gjelder læringsmiljø, og følge utviklingen nøye i spørsmål om studentenes sikkerhet og velferd. Videre skal fagskolen holde læringsmiljøutvalget orientert om klager som fagskolen mottar fra studenter som omhandler læringsmiljøet, og utvalget skal kunne gi uttalelser om disse. Læringsmiljøutvalget skal også gjøres kjent med pålegg og andre enkeltvedtak som Arbeidstilsynet treffer.

Sakset fra St. 11, 6.6

Skikkethetsvurdering

Det er i alles interesse at fagskolene ikke utdanner yrkesutøvere som kan være til fare for liv og helse for sårbare grupper. Jeg har fått flere saker knyttet til skikkethetsvurdering. Prosessen er svært belastende for studenter det gjelder, men også krever mye av de ansatte som blir utpekt som skikkethetsansvarlige. Det tar betydelig mye tid for en skikkethetsansvarlige å sette seg inn i regelverket og gjeldende rettspraksis. De sakene som studentombudet har vært involvert i, har tatt for lang tid, og i alle tilfellene har begge studentene gitt uttrykk for en betydelig dårligere mental helse og utvikling av sosial angst, som de mener kan spores til selveste prosessen med skikkethetsvurdering. Derfor er det viktig at fagskolene har en god og profesjonell «rigg» klar for slike vurderinger.

1. Det ville vært ideelt om den som er skikkethetsansvarlig ikke er tett knyttet til fagmiljøet for studier som er underlagt skikkethetsvurdering. Dette for å unngå uheldige bindinger i prosessen.
2. Både ansatte og studenter må ha opplæring og informasjon om skikkethetsvurdering, både løpende og særskilt. Vurderingskriteriene finnes i fagskoleforskriften §29 bør være gjennomgått i klasserommene ved studiestart.
3. Tvilsmeldinger, særlig fra ansatte, bør være godt begrunnede, og knyttet til vurderingskriterier i fsf §29. Det er mange tvilsmeldinger som ikke har med skikkethet å gjøre, men heller berører svake faglige prestasjoner.

4. Hvis den skikkethetsansvarlige finner tvilsmeldingen begrunnet, og inviterer studenten til vurderingssamtale, bør studenten i dette brevet fortelles om tvilsmeldingenes innhold, hvor mange og hvem som møter opp fra fagskolen og oppmuntres til å ta med den bisitteren studenten har tillitt til. Det ville vært ønskelig om studentombudet nevnes her som en mulig nøytral bisitter.
5. Utvidet oppfølging og veiledning som ledd i særskilt skikkethetsvurdering er ressurskrevende. Det er derfor helt nødvendig at det planlegges og avsettes tilstrekkelige ressurser til dette.

Som jeg har nevnt tidligere i årsrapportene, er det viktig at prosessen med skikkethetsvurdering skjer så raskt som en forsvarlig saksbehandling tillater, og i de aller fleste tilfeller, munner ut i utvidet veiledning før det eventuelt lages en innstilling til skikkethetsnemnda.

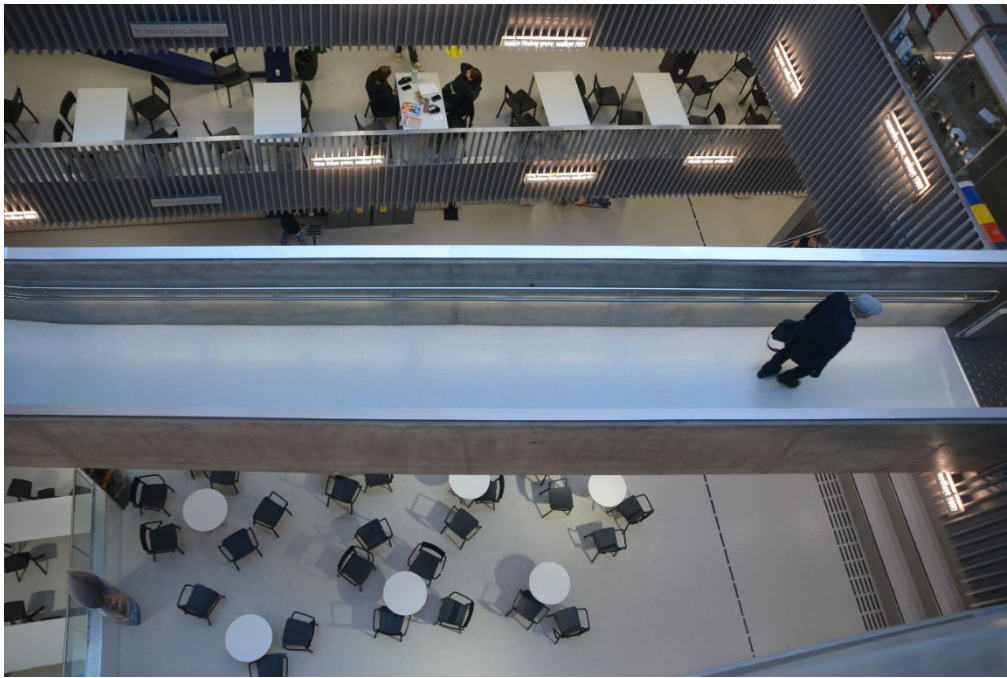
Ombudet har hatt en sak hvor det tok over 1.5 år fra at tvilsmeldingen ble funnet begrunnet til at styret fattet et vedtak om at studenten var uskikket for yrket. I tillegg kommer tiden det tar for Nasjonalt klagenemnd for høyere yrkesfaglig utdanning å behandle saken. Gjennom denne lange tiden, så jeg studenten lide av progressiv mental uhelse, hvor både symptomer av ADHD ble gradvis verre, og sosial angst vokste. Det er vondt å være vitne til dette. Derfor ber jeg om at fagskolene har en god «rigg» klar for slike saker, med god opplæring av skikkethetsansvarlige, slik at prosessen går så raskt som en forsvarlig saksbehandling tillater det.

I UH sektoren finnes det et nettverk av skikkethetsansvarlige. De har dannet et arbeidsutvalg som arrangerer en årlig skikkethetskonferanse sammen med verten (går på omgang). Der diskuteres loven, rettspraksis, ulike problemstillinger knyttet til studentrettigheter, tvilsmeldinger med mer. Det er komplisert å vurdere om tvilsmeldinger handler om faglig svakhet, eller kan knyttes til de spesifikke kriterier knyttet til skikkethetsvurdering jf. fagskoleforskriften §29. Det er et stort ønske fra ombudet at fagskolesektoren danner et slikt nettverk, og tilbyr kompetansehevende samlinger. Jeg har løftet denne problemstillingen til HØY, Fagskolerådet, HKdir med mer.

UH sektoren jobber med felles videoressurser når det gjelder informasjon til studenter og ansatte angående løpende og særskilt skikkethetsvurdering (ledet av Høgskolen på Vestlandet). Kanskje noe for fagskolesektoren?

Det finnes fortsatt ikke et felles register for studenter som har blitt sanksjonert med utestengelse (tilsvarende RUST register i UH sektoren). Jeg mener at hvis fagskolene er pålagt skikkethetsvurdering i mange av sine studieløp, bør også infrastrukturen fra KD sin side være på plass. Jeg har etterlyst dette flere ganger. Fra UH loven § 4-12, første ledd:

(1) Register for utestengte studenter (RUST) er et offentlig eid register som skal sikre effektiv informasjonsutveksling. Informasjonen i registeret skal gjøres tilgjengelig for universiteter, høyskoler, Samordna opptak og NOKUT når informasjonen er nødvendig for deres virksomhet. Formålet med registeret er å hindre at en kandidat eller søker som har mistet rettigheter som følge av vedtak nevnt i annet ledd, får slike rettigheter ved en annen institusjon.



«Grovt forstyrrende atferd» – vs. varsling

Fagskoleloven § 25, første ledd:

«Hvis en student, til tross for en skriftlig advarsel fra fagskolen, gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende på medstudenters arbeid eller virksomheten ved fagskolen ellers, kan styret fatte vedtak om at studenten skal bortvises i inntil ett år. «

Fagskolelovens forarbeider, prop 47 L definerer ordet ytterligere: «Etter første ledd er det et vilkår for bortvisning at det først gis en «skriftlig advarsel» hvor det opplyses at bortvisning eller utestenging vil kunne bli aktuelt ved fortsatt forstyrrende adferd. Styret eller et lavere forvaltningsnivå, for eksempel direktør eller avdeling, kan gi advarselen. Selve bortvisnings- og eventuelt utestengingsvedtaket må treffes av styret selv eller den lokale klagenemnda, jf. § 20.

Hva som er «grovt forstyrrende», må vurderes av styret eller fagskolens klagenemnd i hvert enkelt tilfelle. Bestemmelsen kan for eksempel omfatte personer som ved aggressiv eller plagsom opptreden ødelegger arbeidsmiljøet for medstudenter eller ansatte.»

Jeg har fått flere saker hvor fagskolen har gått til det skrittet å gi en skriftlig advarsel. I den ene saken varslet studenten om trakassering og konflikter i forbindelse med gruppearbeid.

Jeg vil påpeke et nytt ledd i fagskoleloven §15, 7. ledd: «En student har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved fagskolen. Gjengjeldelse mot studenten som varsler, er forbudt.». Det er ikke vanskelig å gjette frem hvem som er opphavet til en klage over læringsmiljø i små klasser. Etter en slik varsling må man kunne tilstrebe et trygt klasserom slik at det ikke finnes spor av nag eller gjengjeldelse.

Jeg anbefaler at i slike tilfeller hvor varslinger etter hvert oppleves som plagsomme både for studenter og ansatte bør man strebe etter et godt møte med studenten/e helt i begynnelsen hvor alle blir sett og hørt, og hvor man i felleskap drøfter ulike løsninger. Konflikter er vonde, og kan føre til mental uhelse som igjen fører til at i stedet for saklige varsler om dårlig læringsmiljø, blir atferden mer og mer plagsomt hvis fagskolen ikke tar konflikten på alvor fra første stund. Varslingsrutiner skal være transparente og betrygge studentene angående forbud mot

gjengjeldelse. Hvem skal man ta kontakt med hvis man opplever gjengjeldelse? Jeg anbefaler at det utarbeides en retningslinje for lærere som har mottatt en klage mot seg og for dem som administrerer et varslingsystem.

Studiekvalitet

Det har kommet mange saker knyttet til studiekvalitet. Studentene opplever at de ikke klarer å oppnå læringsutbyttene med sine lærere/opplegget. Som oftest ber jeg studenten om å snakke med tillitsvalgte og fremme saken gjennom skolens «si fra» - funksjon med kopi til meg. Som regel har skolen tatt disse henvendelsene på alvor, invitert til et digitalt møte med avdelingsleder/kvalitetskoordinator, og skissert en mulig løsning.

Jeg vil dog påpeke at fagskolens forbedringsforslag må gjelde det kullet som har klaget, og forbedringene i studiekvalitet skal iverksettes raskt for å hjelpe de studentene som har klaget. I tilfeller hvor styret eller rektor blir involverte, er det ofte at studentene (og styret/rektor) får presentert en ambisiøs plan for kvalitetsløft som gjerne skal gjennomføres innen et år eller mer. Det er prisverdig at fagskolen lager strategier for å løfte kvalitetene på lengre sikt, men disse er mindre interessante for studentene som sitter midt i en vanskelig situasjon.

Rot i Canvas, mange vikarer, feil pensum og uforutsigbar studiehverdag

Det var flere saker som omhandlet bruk av informasjonskanaler, plutselige endringer i eksamensdatoer for sent før eksamen, feil i pensumlister, bruk av vikarer av ulik kvalitet med mer. I disse sakene har det blitt møter med fagskolene dette gjaldt og i de fleste saker ble studiehverdagen bedre for studentene. Det ville hjulpet mye om det finnes opplæringsmoduler for vikarer slik at alle fagansvarlige og lærere bruker samme informasjonskanaler og kjenner til fristene som gjelder prosesser knyttet til studiet.

Forfalsking av dokumenter

Jeg fikk en sak hvor studenten ble tatt i å ha forfalsket praksisattester og meldinger fra læringsplattformen. Saken ble godt utredet av fagskolen, og studenten innrømmet skyld ganske så umiddelbart. Jeg var med på et møte mellom fagskolen og studenten, og fulgte saken helt gjennom rettssystemet.

Fagskolene har en plikt å politianmelde slike saker, noe som også ble gjort (jf. fsl §24, syvende ledd). Det er viktig å bruke riktig hjemmel i vedtaket om annullering og utestenging. Studenten valgte å ikke klage på vedtaket, kun å påpeke at utestengingsperioden skal være opptil ett år, ikke to år (fagskoleloven § 25, 4. ledd).

I slike tilfeller ser det ut til å være ganske vilkårlig om sakene blir henlagt hos politiet, eller at det avsies en tilståelsesdom/saken undersøkes videre. I straffeloven § 361 kan man i teorien bli dømt til opptil 2 års fengsel, men i dette tilfellet hvor studenten innrømmet skyld uten forbehold, ble dommen betinget fengsel og en overkommelig bot.

I denne saken berømmer jeg fagskolen for å ha behandlet studenten med stor omsorg dog uten å forsømme sine plikter for anmeldelse - jeg er sikker på at leksen ble lært, og at det aldri skal skje igjen. Det er viktig å huske at studenten har rett til å få karakterutskrift av alle beståtte emner, uansett utestengelsesvedtak.

Borre, 24.04.2025

Maija Heinilä
Maija Heinilä